

פמיניזם ענס חיוך

הכל, הוא שוכן שם למעלה, בפסיגה, מקבל החלטות גורליות, מצוי כמידע הסודי — — —

ואו האיש פורש מתפקידו, חוזר להיות אחר האדם, מופיע, מדבר — ולפתע מסתבר שהוא אפס גמור. ולא סתם אפס — כסיל ממש. האיש ששלט בגורלות אדם מתגלה לך כאיש שלא היית שואל אותו מה השעה.

אחד כזה הוא רפאל איתן, רמטכ"ל. אדם ששלח רכבות לשרדהקרב, שפיקד על מערכות שבהן ניספו מאות משלנו, ואלפים משלהם. עכשיו הוא מרבה, כותב שירים וולגאריים, ומסתבר שרמתהשכל שלו היא כשל ילד בן 12.

עכשיו נא פואד. חבר'הכנסת בנימין כןאליעזר. אדם שבתוקף תפקידו, כמתאםהפעולות בשטחים הכבושים, היה ארון-לחיים למותו של מיליון וחצי נפש, שהיו מופקדים לחלוטין לחסרו. אחרי מותו של פאהר קוואסמה, שגורש מן הארץ כפקודת פואד (ואיננו יכולים לשכוח: באישורו של עוז וייצמן, האיש שמינה את רפול לתפקיד הרמטכ"ל) העניק פואד ראיון בעיתון הארץ. ראיון שלא ייאמן.

אינני בא כאן להתווכח עם ריעותיו — מה גם שאינני סבור שיש לו דיעה משלו. אני בא רק להצביע על הרמה השיכלית, שאלות פשוטות של הגיון, האם שתיים ועוד שתיים הן ארבע? העובדה היא שהוא (קוואסמה) נבחר לוועדההפועל של אש"ף, ויתכן מאוד שאש"ף רצה אותו. אין צורך להיות מתאם-פעולות בשטחים, או אף תלמיד-מתחיל במכון שילוח, כדי לדעת שפאהר קוואסמה נרצח עליידי אויבי אש"ף, הטורים וסוכניהם, מפני שהוא נבחר כחבר הוועדה-הפועל של אש"ף. הדבר כלל אינו נתון בוויכוח. אין איש בעולם — גם לא ברמזק — החולק על כך. הלאה: "חבל, מפני שהוא היה אולי אחד הסיכויים להוריד את אש"ף לשפיות."

איני יודע מי שפוי כאן ומי לא. קוואסמה, שפואד מכריז עליו כעל סמל השפיות, נבחר זה עתה לגוף המהווה את הממשלה הפלסטינית בגולה. אם גוף בוחר באדם כליכך שפוי להנהגתו, יש להניח שגם הבוחרים הם שפויים, (איני בטוח שאפשר להגיד זאת על מי שבחר באיש כמו פואד לתפקיד כה אחראי.)

הלאה: "קיימים באיזור הזה מיספר מנהיגים בעלי יכולת לקיים דיאלוג, שיוכייל לפיתרון של ריזקים. קוואסמה, מחשובי המנייגים האלה, נרצח. מי יעז היום לקום נגד אש"ף."

ראשית: אם קוואסמה היה כליכך נהדר ושפוי ושחר-שלום, מדוע החליט פואד לגרש אותו? שנית: אם היה כזה, מדוע לא לפתוח בדיאלוג עם הגוף שאלי

בן-אליעזר

של פואד, אש"ף ואויבי-אש"ף הם היינו? באתו התגיון היה יכול להגיד על אמיל גרינצווייג, הוא מכר את נישמתו לשלום עכשיו, ושלוש עכשיו הוציא את נישמתו."

טרמפ לבית-הלורדים

השר אמנון רובינשטיין הציע לבטל את הצנוורה על מחזות, זה טוב. אבל זה גם מרכא.

זה מרכא מפני שאני הצעתי את אותה ההצעה עצמה ככנסת, לפני 15 שנה. שרה-החיוך יגאל אלון אף קיבל את הרדישה, והצנוורה על המחזות (להבדיל מן הסרטים) בוטלה למעשה, אחריכך בוטל הביטול, והכל חזר לקדמותו.

לעיתים נראה לי ששום דבר לא השתנה ככנסת מאז כניסתי אליה לפני 19 שנה. כל הדברים שעוררתי אותם או — ואני ראתי את תפקידי העיקרי בכנסת כהעלאת נושאים חדשים על סדר-יומה — נשארו פתוחים.

זה עלה על דעתי כאשר קראתי בימים אלה, באיחור של שלוש שנים, את ספר-הזיכרונות של ברעם (אנא של עוזי וחיים) יריכי העיקרי בכנסת. בספר הוא מתאר אותי כאויב מס' 1. אך (כך נרמזה לי) גם כמין חיבה נוסטלגית. המערכות שהתנהלו או כינינו, ושכמה מהן מוזכרות בספר, נטושות עד עצם היום הזה. כמעט כל הנושאים שבהם עסקים כיום שבה וייס. מרדכי וירשובסקי, חלומות שבהם ויאיר זכב היו אז נושאי-מאבק בינינו.

לחמתי על הסעת החיילים באמצעים ממלכתיים. אחרי רצח הרס קדמי, מתווכחים על כך שוב. כעוד 19 שנים בוודאי יהיה ירכוב זה אקטואלי באותה המידה.

התעקשתי על הטלת חובה של שימוש בחגורות-ביטחון. מאז נהרגו בתאונות בוודאי כ-6000 איש ואשה. לבסוף הוטלה חובה-החגירה בכבישים בינעירוניים. לא בתוך הערים. למה? ככה, העליתי את ההצעה להקים בית שני לפרלמנט — מוסד של מומחים, בעלי-ידיע ובעלי-ניסיון, שיהיו כפופים פחות לשיקולים מופלגים, כמו בית-הלורדים המודרני בבריטניה. לפני כמה שבועות העלה נשיא-המדינה את הרעיון מחדש.

וכן הלאה. רשימה ארוכה ומדכאת. שום דבר לא השתנה, מלבד הרמה. היא ירדה.

אחת: כשהייתי בן 6 אמר לי אבא שלא אראה עוד מילחמות. אני לא יכול להגיד את זה לכן שלי."

כאילו זוהי גיורה מן השמיים. כאילו המילחמה היא מין תופעת-טבע, כמו גשם וסערה וחמסין. כאילו אין זה תלוי בו, ובאנשים כמוהו, אם יגרל הבן לשלום או למילחמה. פאטאליזם? לא. אבל מין נכות רוחנית, שלא היתה לאנשי 1948.

לחטיבת-ההרואל היה מיספר-שיא של הרוגים. (השיא הגדודי שייך דווקא לגדוד שלי, 54 גיבעתי.) למראה תמונות החללים, בתוך אנדרטת-הזיכרון של מנחם שמי, עלתה בי שוב, בפעם המיידיוע-כמה, המחשבה: אלמלא נהרגו 6000 בחורים צעירים אלה, 6000 מתוך ישוב של 600 אלף, האם היו פני דורנו שונות? אילו היו אלה נשאים בחיים, ג'ימי וכל חבריו, שמא לא היו מצליחים לגנוב לנו את המדינה?

הפגישה השנתית

הסרט הנחמד של בילי ויילדר שהוקרן בליל-ישבת בטלוויזיה, אוואנטי, היה בעל עלילה דמיונית. תעשיין אמריקאי עשיר נפגש בכל שנה, במשך חודש, עם מאניקוריסטית בריטית באי-מרא איתלקי, עד שהם ניספים ביחד בתאונת-דרכים. עלילה דמיונית למדי, אלא שראיתי זאת בדיוק בחיים. לפני הרבה שנים נהגתי לגור, כעת בקיוריי בפאריס, כמלון

אורי אבנרי אישי יותר

קטנטן ברחוב ליל, בקירבת הנהר, בצד השמאלי. זה היה מלון ישן טיפוסי — חמש קומות, ובכל קומה ארבעה-חמישה חדרים. מעלית לא היתה, כמובן, היה גרם-מדרגות ולויני, מכוסה במרדך מהוה בצבע יין, שעלית בו סיבוכים-סיבוכים. אם היתה לך מיוזרה ככרה, היו העליה והירידה כרוכות בסכנת-נפשות.

היה טלפון אחד לאורחים — בקומה א'. מכיוון שגרתי בדרך כלל בקומה החמישית, הייתי מקלל כל מלפני. היו צועקים לי מלמטה, הייתי נוטש את העיסוק הדחוף שבו עסקתי, זורק עליי חלוקיבית, דורה לטטה במדרגות ומאחר, בדרך כלל, את השיחה. היו במלון דיריים מרתקים, ששהו בו במשך כל ימות השנה, וגם יתירים שהיו חוזרים אליו בנאמנות שנה אחרי שנה.

בין הראשונים היתה קבוצה של אותומנים (הומוסקסואלים בלעז), שתפסה קומה שלמה. הרומנים הסוערים, סצנות-הקינאה, חילופי-הזוגות, השינאות וההתפייסויות שנערכו בקומה זו שימשו נושא מרתק לשיחות בכל שאר הקומות.

אחת התיירות הקבועות, שחזרה בכל שנה, היתה אשה הולנדית, שעמיה התיירתי, וכך, בהדרגה, למרתי את סודה. היא לא היתה 'פהיה', וגם לא מבריקה במיוחד. פשוט אשה טובה, אז ככת 30, נעימה ואינטליגנטית. בעיר-הולדתה, האג, עבדה כפקידה צנועה. היא חיתה עם אמה האלמנה, חיישיגרה שקטים ואפריים.

פעם בשנה היתה באה לפאריס לחופשה. באותם הימים בדיוק היה בא לפאריס קבד כבי של מרינה אירופית מסוימת. הפקיד הבכיר גר במלון יקר, כמובן, והאשה ההולנדית במלוננו הצנוע. אך את ימיהם — וגם את מרבית לילותיהם — היו מבליים ביחד באושר אינסופי. האהבה פרחה. אהבה עדינה, רומנטית, לאור נרות ובעזרת יין טוב.

בגמר החופשה היתה האשה נפרדת מאהובה. הוא היה חוזר למקום-הגרות, והיא לביתה — עד לשנה הבאה. פעם הזרמנתי להאג, ומתוך קרננות ביקרתי את האשה בביתה. מצאתי אותה כבירה נוחה, קטנה, הולנדית טיפוסית, בורגנית ועירה. בעלת רהיטים ישנים וילונות. שתיית תה בחברתה ובנו כחות אמה. ניהלנו שיחת-חולין אדיבה. ראיתי לפניי רווקה שקטה, שמרנית ובורגנית. לולא ידעתי את סודה, לא הייתי מנחש אותו עולם.

אינני יודע מה קרה מאז. אולי הם ממשיכים להיפגש עד עצם היום הזה.

המח של פואד

וזהי תופעה מבהילה למדי. אדם מתמנה עליידי המדינה לתפקיד, שבו הוא שולט על חייהם של מאות אלפים ומיליונים. רואים אותו פוסע בחשיבות, כשהוא מוקף בפמליה. מפעם לפעם מופיעות ככלי-התקשורת אימרות-שפר שלו. איש אינו מעז להטיל ספק בחוכמתו. אחרי

חברת-הבונרסטאג גבי גוטוולד, הירוקה הבלונדית, היא מורה מוסמכת, אשה אינטליגנטית, המביעה את דיעותיה בצורה בהירה ונוקבת. היא גם צעירה נאה מאוד. רק דבר אחד חסר לה: בת-צחוק.

במשך כל חמשת הימים של ביקור הירוקים בארץ, לא ראיתייה צוחקת, ולוא פעם אחת.

אחת מידדותיי הפמיניסטיות, שבאזוויה הערתי על כך, הסכימה את התופעה בצורה בוטה. "במשך אלפי שנים היו הנשים מעמד מרכא", אמרה. "כמו בני כל המעמדות המרכאיים, נאלצו הנשים להשתרל במיוחד כדי למצוא חן בעיני המרכאים, לכן למדה האשה מעוריה שבחכרת גברים עליה לחייך, להיות נחי מרה. לצחוק לשמע בריחות תפי לות של גברים, כדי להסתדר בחיים, לתפוס בעל ולהצליח בחברה היה עליה להתנהג כך שהגברים יגידו עליה, וזהי 'חור' רה משעשעת 'SHE'S FUN'.

גוטוולד

האשה, אנחנו מתקוממות נגד מינהג עברותי זה. אנחנו לא רוצות למצוא חן בעיני הגברים ככל מחיר. הבלונדית העליוה, הצוחקת מכל דבר, מתה. תצטרכו להסתדר בלעדיה."

זה נשמע לי הגיוני לגמרי. אינני רוצה שמישייה תצחק בחברתי מתוך הרגשת-חובה. אני רוצה שתצחק כאשר בא לה לצחוק.

אני בהחלט מעדיף בטלוויזיה את יעל דן, המנחה של התוכנית המצויינת תצפית, המדברת בצורה אינטליגנטית לעניין מבלי לפגור סביבה חייכים טיפשיים. על פני יונה אליאן, המנחה של סיפורי-בדים, המרגישה חובה להתחנן בלי-הרף, לחייך לצורך ושלא לצורך ולהיות, נחמדה ו"גומשכת".

אך נרמה לי שאין להגיע גם אל הקיצוניות השניה: להימנע מלצחוק גם כשיש על מה, רק כדי להיראות קשוחות ובלתי-פגיעות.

אני אוהב אנשים צוחקים, וגם נשים צוחקות. אני מקווה שאחרי השלב הראשון של המהפכה לשיחור האשה — שאנחנו נמצאים עדיין בעיצומו — נוכל שוב לחייך זה לזו וזו לזה. זה יהיה הרבה יותר נעים לכולנו.

ג'ימי וכל השאר

פיתאום הציף אותי גל של געגועים — געגועים אל ג'ימי, אל האנשים של 1948, אל כל מה שהיה יכול היה לקום ולא קם. הסרט על פלמ"ח-ההראל היה סרט רע. אולי הסרט הרע ביותר שהוקרן אי-פעם בטלוויזיה הישראלית.

לא קל לקלקל סיפור כמו סיפורה של הטיבה זו. אך מה שניתן לקלקל — קולקל בהצלחה ובחדווה עליידי אשר טללים (תסריט ועריכה) ומיכאל לב-טיטוב (תסריט וכימוי), הם לא יוכלו לספר סיפור פשוט וגדול בצורה פשוטה וגדולה. זה לא היה די טוב בעיניהם. הם רצו להיות, "אמנותיים", היו להם אמביציות. למרבה הצער, הכישרון לא הרביק את השאיפות.

יצא קישקיש, סטיות ויזמניות, מאוירות בצורה כמעט אינפנטילית, משהו בדומה ל"ורם התודעה" של ג'יימס ג'ייס כביצוע של ילד בכיתה ה'. לא היתה זאת היסטוריה, ולא תיאור הווה, ולא עלילה דמיונית על רקע היסטורי. תערובת של הכל ולא כלום. כבידה שהמאורעות סופרו בכלל, הם תוארו בצורה חד-מימדית, פשטנית, בלי החוכמה שלאחר 36 שנה, בלי זווית חדשה כלשהי. לא הוזכר מקומן של חטיבות אחרות ושכנות, לא נאמר דבר משמעותי על האוייב. כאילו לא למד איש דבר מאז 1948.

אך מבעד לכל הקישקיש הזה ניצבצו דמויות אנושיות, הלוחמים של או — ובמשך כמה דקות פה ושם קרם הסיפור עור וגידים, והיה מרגש.

אינני מתכוון למפקדים. אלה הם חבורה אומללה למדי. אינני יודע מדוע זה קרה דווקא ההראל, אך נראה שמחטיבה זו יצאו רק גנרלים לאומניים-קיצוניים. יצחק רבין, גנץ הנוקשה, הוא המתון ביותר. אורי כן-ראי הוא לאומן קיצוני. יוספלה טבנקין, שהרס את החטיבה, הוא הרבה מעבר לזה — אדם שילד מוזמן מן הפסים הפוליטיים והפך רוכב רכבי-הצנועה ה"אכזרית", נטולת המוסר הלאומי והחברתי. ומעבר לו ובצבא ראשו של רפאל איתן, שבא לחטיבה כמקרה, קוזאק דובר-עברית, בחלקים מסוימים הפך הסרט על ה"ראל-פלמ"ח 1948 לתשרי-שרות של תנועת-התחיה 1984.

אך לא הגנרלים עשו את הראל, אלא הלוחמים הפשוטים — ואלה נשארו נהדרים. האשה הנפלאה מיקיבוץ כברי, ואישי-הכוורת ממעלה החמישה, והסייר בעל-הכיפה מקריית-שלום.

ב-1948 נתקלת בהם רק פעם אחת. הייתי כשיירה האחרונה שהצליחה להגיע לירושלים ככביש טרונן — זו שצילומיה מופיעים בסרט בהרחבה. (תקפאתי את הסרט במכשיר-הווידאו וניסיתי לאתר את עצמי, אך לא הצלחתי. כל הבחורים נראים בדיוק אותו הדבר, ואין אכיר את עצמי ככובעי-גרב, בלי זקן?)

עלינו בכביש, עברנו בין ההרים המיוערים בקטע הנורא של שער-הגיא, התקררנו לירושלים — ואז ראינו את הבחורים של הראל כמרומי הקטל. הם ירדו לקראתנו כריצה, אנחנו קפצנו מן המשאיות. לא התחבקנו ולא התנשקנו, כי זה לא היה מקובל אצלנו, אבל התרועענו וצחקנו והחלפנו צ'ז'ובאט.

אביבה רבינוביץ מכברי וויס ליברמן ממעלה-החמישה ורעננה מכברי ודויד איליאוף מקריית-שלום גילו את סוד נעוריה-נצח. הם נשארו צעירים, נלהבים, חיים. קשה לאמר זאת על נביהם. בנו הצעיר והנחמד של יוסי ליברמן סיכם את הכל באימרה עייפה